

Dialog o obecných tématech byl natočen v neděli 22. května 2011 v odpoledních hodinách v prostorách bytu Miloslava Boreckého, Fügnerova ulice, Poděbrady.

MS: *Zažil jste nacismus, zažil jste nástup komunistického režimu. Jak jste uvažoval o roce 1989? Domníval jste se, že konec tohoto režimu musí přijít, nebo je to zde na věčné časy, jak sami komunisté hlásali?*

MB: Asi bych to pojal takto: Celá léta jsme čekali, až to skončí, jak to bude. Zažili jsme dobu před komunismem, za našich otců, kteří vybudovali tento stát a uměli, zjistili jsme, že 40 let bylo hodně dlouhých a že se návyky přenáší pořád do současnosti.

MS: *Ano, s tím nelze než souhlasit. Od historie se člověk nedokáže odtrhnout, jelikož jsme na ni navázáni. Mně jde o to, zdali jste se již před rokem 1989 domníval, že režim je „napořád“?*

MB: To jsem si nikdy nemyslel.

MS: *Vždy existovala naděje?*

MB: Ano.

MS: *V Poděbradech jsem se mohl setkat s doktorem Holoubkem a ten říkal, že nesdílel takový postoj. Nevěřil, že rok 1989 a to, co následovalo, může přijít. Pro něj to bylo velké překvapení. Co jste například dělal pro pád režimu, když jste nesdílel představu o věčnosti?*

MB: Soudil jsem, že to přijít musí, jelikož režim nebyl udržitelný. Jsem obyčejný řemeslník. V tom ohledu to nemohlo trvat. Za ta léta se spousta věcí zastavilo, co se týče řemeslné i odborné práce, dobrých českých rukou. Všichni jsme doufali, že na tradici slušné práce navážeme. Jestliže si někoho v řemesle nevychováme, budeme to již těžko dohánět. To je však doba, která přišla nyní.

... Komunismus ...

MS: *Trochu jste unikl k vašemu oboru. Zůstaňme v politické rovině. Co jste očekával? Režim, který byl nastolen násilně, zřejmě nemůže trvat dlouho, nemůže mít oporu ze strany lidí. Zůstaňme v minulosti. Jak jste vnímal komunistický režim? Po roce 1948 novému režimu mnozí z nás věřili, ale už tomu tak nebylo po roce 1968. Naděje, které lidé do režimu vkládali, nebyly naplněny. Vnímal jste to také tak?*

MB: Soudím, že bylo spousta lidí, a počítám se mezi ně, kteří tomu příliš nevěřili. Jednoduše je to vtáhlo. Někteří z nás si na tom založili svou kariéru. Byl bych proto založit kariéru na dobré práci, ...

MS: *... a ne na leštění klik, poklonkování, co je vlastně falešné.*

MB: Přesně tak.

MS: *Jak jste vnímal uvolnění režimu, příchod pana Gorbačova a nástup jeho režimu, perestrojku? Vnímal jste to jako možný příslib změny? Problém byl ten, že naši představitelé byli papežštější než papež. Nástup uvolňování nepostřehli. Neuvědomili si, že to, co dělají, nebude schvalováno v Moskvě.*

MB: Z mého pohledu to byla naděje. Za ta léta, co se zde dělo, Východ ztratil naši podporu. Plně jsem se nemohl spolehnout na člověka, jenž přišel a chtěl to změnit.

MS: *Změnil to tak, že nakonec byl sám překvapen, kam to došlo. Do jisté míry chtěl změnit*

nezměnitelné. Je zřejmé, že se ukázalo, že systém, který byl nastaven, byl nereformovatelný.

MB: Přesně tak. Toto slovo vystihuje situaci.

... Po roce 1989 ...

MS: V roce 1989 jste byl před penzí?

MB: Šel jsem do důchodu v šedesáti, tedy 1987.

MS: Poté jste „penzi“ odhodil a šel jste podnikat.

MB: Víte, celá léta jsem si říkal, že jednou bych chtěl dělat to, co můj otec. Ten kdysi úplně začínal, já jsem nemusel začínat od píky. To proto, že jsem dělal vedoucího v rámci socialistického podniku. Dělal jsem skoro to samé, ale pouze jsem o tom sám osobně nerozhodoval. Říkal jsem si, že nepotřebuji, aby za mě rozhodovalo tolik úředníků, kteří k tomu vůbec neměli žádný vztah. Když budu hovořit o sobě, nepotřebuji k sobě kádrováka, aby mi přiděloval lidi. Nepotřebuji plánovače, jelikož v takových malých řemeslech to je zbytečné. To všechno byli lidé, které jsme museli živit, ale kteří k řemeslu žádný vztah neměli, a proto jsem říkal, že to nemůže příliš dlouho vydržet. Ze své moci mi mohli nařídít, že tohoto člověka vezmu, a tohoto ne. Rozhodovali, že vaše děti budou moci studovat, avšak děti vašeho přítele tuto možnost mít nebudou.

MS: Právě po roce 1989 to skončilo.

MB: Nu, ale lidé si s tím nevěděli rady.

MS: Ano, nicméně to je následně otázkou každého zvlášť. Pokud je člověk dostatečně vzdělán, je šikovný, může v kapitalismu lépe využít svých schopností a být prospěšný i celku.

... Politika a nejen ona ...

MS: Co vy a politika po roce 1989? Uvádíte, že jste byl na penzi. Neměl jste chuť přispět k jejímu formování? Nemyslím na to, abyste se stal vrcholovým politikem, ale spíše mi jde o to, zdali jste neměl zájem se jí účastnit v místě, kde žijete?

MB: Tímto způsobem jsem neuvažoval. Myslel jsem, že konečně budu dělat sám, že budu rozhodovat o tom, co udělám, a zdali to udělám dobře. Když udělám chybu, je to moje chyba. Jednoduše to nemohu na nikoho svádět. Bylo nás hodně, kteří chyby udělali.

MS: Soudím, že to byl Masaryk, kdo řekl, že dělal chyby, když se jej zeptali, co dělal. Právě on byl člověk dostatečně sebekritický. Věděl, že na životní cestě děláme chyby, které bychom se měli snažit eliminovat. Dobrá, zpět k tématu, jak jste uvažoval o politice? V roce 1989 jsme minulosti „odzvonili“ klíči, a otevřela se i možnost vypořádat se s lidmi minulosti. Říkal jste si, že je zde velká šance pro změnu politiky a do jisté míry jste si dělal iluze?

MB: Zpočátku jsem iluze měl. V okamžiku, kdy jsem se stal samostatným řemeslníkem, živnostníkem se všemi právy a se všemi povinnostmi, věřil jsem, že to je skok dopředu. Bohužel nám to nedopadlo. Víte, lidé uvažují hodně v penězích, co vydělají.

MS: Za vším hledají peníze.

MB: Řekl bych, co se nás týče, že za vším musím hledat obrovský kus práce. Věděl jsem, že můj otec, aby něčeho dosáhl, nepředstavitelně dřel. Za celý svůj život například neměl dovolenou. Dělal se

šest dní v týdnu. To znamená do soboty, ale v neděli dělal také. Práce byla, pokud jste byl dobrý řemeslník, když ne, tak jí měl méně. To je pravda, neboť zde bylo hodně živnostníků. On věděl, že to, co chce, bude muset udělat. To není zadarmo.

MS: *To za předpokladu, pokud má zájem ve svém oboru uspět. Lze říci, že stejně tak tento model můžeme použít na dnešní dobu. Jestliže člověk touží uspět, musí pro to dost obětovat.*

MB: Úplně vše.

MS: *Dobrá, ale je zřejmé, že již nežijeme v době, kdy se pracuje 6 dní v týdnu.*

MB: Ano, doba se změnila. Mám syny, kteří též podnikají. Víte, také dělají, jak jsem říkal. Není problém, aby šli dělat v neděli, aby šetřili dovolenou, i když doba je jiná. Oproti mně si mohou cestovat tam, kam my jsme díky minulému režimu nemohli.

MS: *Svět je otevřený a k tomu pomohla i politika po roce 1989.*

MB: To ano, nicméně my jsme cestovat nemohli. Člověk nemohl cestovat jinam než do socialistických států.

MS: *A ještě to bylo obtížné. V tomto ohledu dnes člověk není omežován. Jediným omezením je stav peněz na bankovním kontě.*

MB: Ty však musí vydělat, ...

... Kapitalismus ...

MS: *... nebo je ukradne. To je ovšem stinná stránka budování kapitalismu. Ten, jak jste řekl, jste přivítal. V rámci budování kapitalistického systému došlo k velkým omylům. Zkrátka, krádeží člověk nebyl ušetřen. To vedlo k narušení důvěry mezi lidmi. Jak vy tuto skutečnost vnímáte, neboť jste během svého podnikání musel s penězi velmi pečlivě nakládat.*

MB: Když se hovoří o vytunelování a různých krádežích, jsou lidé, kteří využili režimu, když nastoupil.

MS: *Nebyla zde ochota postihovat nepravosti. Před tím se lidově zavíraly oči.*

MB: Může to tak být. Budto lidé nechtěli, nebo ani nemohli. Zákony z mého pohledu byly daleko přísnější, ...

MS: *... nebo jsou povolnější ti, kteří je mají aplikovat. Nejste z těch, kteří šli nemorální cestou sebeobohacení. Na malého člověka je „vidět“, přijde se na něj, ale velké ryby raději stát pouští. Nemyslíte si, že to následně poškozuje celý hospodářský systém? Můžeme se tázat, jaká je důvěra? Lidem, kteří pečlivě pracují, starají se o svůj předmět podnikání, zbudou občas oči pro pláč.*

MB: Ano, v tom se shodneme. Sám jsem člověk hodně důvěřivý. Soudím, že tyto obtíže překonáme a bude to lepší. Když se mě někdo ptá, co tomu říkám, a většina lidí nadává, snažím se jejich pesimismus mírnit. Zítra to však nebude, to jsme už zjistili. Podnikat jsem šel v důchodu a říkal jsem si, jestli to vydržím tři roky, stojí mi to za to. Podnikání jsem zažil jako mladík, bylo to přerušené během celého mého produktivního života. Chtěl jsem to zkusit, zdali to nebude lehčí. Lehčí to bude v tom, že chyby, které udělám, jsou mé chyby, a zdali něčeho dosáhnu, dosáhl jsem toho já. Zdali to bude snadné, zdali budu muset přidat, jsem nevěděl. Od doby, kdy jsem začal podnikat, jsem přibližně pět let neměl dovolenou. Dělal jsem v jednom kuse, pokud byla práce.

MS: *Ano, máte pravdu, když je práce, tak ta člověka pohání.*

MB: *Když přemýšlím nad mou situací, nedomnívám se, že něco získám, pokud bych šel cestou podvodů, jako šli jiní podnikatelé.*

MS: *Vy práci máte, ale jsou také lidé bez práce. Co byste řekl těm, kdo nemají práci? V tržním hospodářství je určitá míra nezaměstnanosti běžná, ba prospěšná, neboť motivuje. Co byste takovým lidem vzkázal? Soudíte, že je to chyba lidí, kteří nejsou dostatečně cílevědomí a nedokážou číst signály na trhu? Nemyslím však pouze na trh práce, ale obecné směřování hospodářství a společnosti. Nemyslíte si, že někteří z nás zaujímají stejný postoj, který byl tak charakteristický pro minulost? Vždy zde bude někdo, kdo se o mě postará. Nepovažujete to za zhoubu? Sám jste říkal, že se díváte lidem, kteří říkají, že je špatně, ...*

MB: ... že za komunistů to bylo lepší. Každému dnes řeknu, jak pro koho.

MS: *Lidé, kteří měli červenou knížku, měli záštitu v komunistické straně. Dobrá, jak jste se vyrovnával s tím, že jste občas neměl zakázky?*

MB: *Ano, takové chvíle občas nastaly. Někdy jsem měl práce více a někdy zase méně. Dobrých řemeslníků ubývá. S tím však bojovaly i vyspělé západní kapitalistické demokracie. Mám dobrou známou, která odešla z Československa se svým mužem v roce 1968. Nyní jsou v Kanadě. Jsou zaopatření, protože oba dva jsou velmi pracovití.*

MS: *V tom je ochota něco obětovat, usilovat o nové, nestát na místě, což minulý režim nenabízel.*

MB: *Uvedu malý příklad. Měla známého člověka, jenž dělal v bance a byl velmi dobře placený. Ten po letech zjistil, že jeho řemeslník, který spravuje vodovody, vydělá daleko více než on. V Kanadě jsou služby velmi drahé. Čech nechal banky, začal se učit řemeslo a dělá instalatéra.*

MS: *Ano, tam funguje zákon nabídky a poptávky. Kde je nedostatek pracovníků, jejich ocenění je vysoké. To není pouze v Kanadě. S tímto je možné se setkat i v Čechách. Stačí se podívat do stavebnictví. Češi v tomto ohledu pracovití nejsou. Každý by měl zájem mít vysokoškolský titul.*

MB: *Ano.*

MS: *Práce lidí je neskutečně drahá. Je to případ, který zmiňujete i na příkladu Kanady.*

MB: *Ve službách a v řemeslech jsou na tom lépe. V počátku jsme byli velmi vyspělí, co se týče dobrých pracovníků a schopných řemeslníků.*

MS: *K tomu je nutné pracovníky a řemeslníky vychovávat. Pokud to neuděláme, některé obory zmizí. Byl byste ochoten jít tou cestou, jak jste ji naznačil z vyprávění svých přátel, kteří jsou v zahraničí? Pokud nejdou obchody či jsou výhodnější zaměstnání, své původní pověsím na věšák a půjdu dál. Nikdy jste se nebránil v životě zkoušení nových věcí. Zde bylo zvykem, že čím ses vyučil, s tím jsi odcházel do důchodu. Člověk zde tzv. zachovával věrnost svému oboru.*

MB: *Pro mě osobně je těžké změnit práci, kterou jsem celý život vykonával. Je to těžké. Není to osobně můj případ.*

MS: *Ne nadarmo se říká, že změna je život.*

MB: *Když něco skutečně nejde, člověk musí konat. Sám nemám velký přehled, abych věděl, že směřování mého oboru jde tam a tam, že za dvacet let bude potřeba jiná práce.*

MS: *Lze se domnívat, že to nevědí ani ti, kdo se zabývají prognózami. Musel byste mít doslova křišťálovou kouli. Člověk by mohl říci, že je lepší se věnovat usilovné práci a snažit se pozorovat a číst signály z trhu.*

... Politika v Čechách v 21. století ...

MS: *Ještě bych se s dovolením vrátil zpět k politice. Rád bych se zeptal, jak vnímáte současnou politiku? Sám jste říkal, že v počátku jste si dělal iluze. Nepřipadá vám dnešní stav jako přešlapování? Neuvízli jsme vlastně v bažinách? Když ještě žil generálmajor Rudolf Krzák, poděbradský občan, říkal v jednom ze svých posledních rozhovorů, který byl poté publikován: „Uvázli v bažině, vzájemně se okrádáme a čekáme na vznášedlo, které by nás přeneslo z chudého stavu do prosperující země.“ Co tedy udělat pro to, aby se současný stav zlepšil? Přešlapování přece vede k tomu, že lidé nemají důvěru v politiku, že politiku vnímají jako nepotřebné zboží, protože z ní nejsou konkrétní výrobky. Když vy ušijete šaty, je to cosi specifického, kdežto v politice tomu tak není. Jak o tom uvažujete? Společnost, v níž žijeme, se bez politiky neobejde. I v totalitních režimech politika byla, ale bylo zřejmé, že pouze pro někoho.*

MB: *Nejsem pesimistou. Neustále říkám, že to bude lepší. Je to však obrovsky těžké. Přešli jsme do stavu, o němž hovořil pan generál. Uvázli jsme v bažině, a nevíme, co s tím. 40 let je dlouhá doba. Neustále to svádím na totalitní období. Velmi poklesla pracovní morálka. Nebylo potřeba, aby lidé dělali více, než mohli. Řekněme, že každý dělal, co musel, což je ale obrovsky málo.*

MS: *V první republice byl étos budovatelství. Vytvořili jsme si „vlastní“ republiku. Vládne nám člověk, jenž je spravedlivý, moudrý. Co víc jsme si mohli ještě přát, byť podzámčí nevypadalo vábně.*

MB: *Také byli lidé chudí.*

MS: *Soudím, že se tento étos promítal do politiky, byť to nebyla selanka. Jediná cesta je čekání. Někdo může říci, že pokud člověk bude jen čekat, až se poměry zlepší, tento postoj může být zákazonosný, poněvadž by se člověk měl chytnout příležitosti, kterou má v současnosti.*

... Nad minulostí ...

MS: *Ještě bych se zeptal na téma, které souvisí se zdejším občanem Milanem Paumerem, jelikož jste byl jeho přítelem. Zmiňuji jej z toho důvodu, že odešel do Ameriky, byl ochoten působit v tamní armádě a svými činy bojoval proti komunismu. Rok 2011 je rokem, kdy si naše republika připomněla 90 let od založení Komunistické strany Československa. Dnes tato strana neexistuje, ale na politické scéně je její pokračovatelka v podobě Komunistické strany Čech a Moravy. Co si o této straně myslíte? Jak vnímáte její působení na politické scéně?*

MB: *Pokud bude pracovat proti všemu, co funguje, co se zlepšilo, bude proti všemu zrovna jako odboráři ...*

MS: *... proti reformám, nikam se nepohne.*

MB: *Takoví lidé uvažují, že když bude hůř, pro ně to bude lepší. V tom ohledu nemůžete čekat, že s nimi budu souhlasit, třebaže sociální reformy jsou lepší, byť si na ně musíme vydělat.*

MS: *Nu, ale je zřejmé, že reformy, které jsou nám nabízeny, jsou nabízeny lidmi, kteří sami mají problémy ustát své vlastní působení. To znamená, že vládnutí nemá dostatečnou oporu.*

MB: *Osobně si myslím, že by to oporu mít mělo. Soudím, že lidé, kteří protestují, nejsou hloupí lidé. Na druhou stranu – vytváření překážek není dobré.*

MS: *Co se týče komunistů, jsou to lidé, kteří špatně četli historii, kteří jsou naivní, třebaže jsou i postoje, že komunisté ztratili rozum. Komunistická ideologie napáchala na lidech i hospodářství neskutečná zvěrstva.*

MB: Ano, neskutečná.

MS: *Také zasáhla do života každého z nás.*

MB: Zrovna tak to bylo za Německa. Ne nadarmo se říká, že se tam děla doslova zvěrstva. Mám k dispozici spousty knih, které tuto skutečnost zmiňují. Víte, zažil jsem to, viděl a slyšel jsem. Soudím, že mezi nimi není žádný velký rozdíl.

MS: *Ano, mnozí lidé uvažují vaším způsobem, ...*

MB: ... a proto ten oddech po roce 1989.

MS: *Když se ohlížíte do minulosti, soudíte, že komunistická strana měla být zakázána? Uvažovalo se, že postupem času lidé z této strany vymřou a komunisté nebudou mít patřičný vliv na dění na této zemi. Nestalo se a komunistická strana je v roce 2011 jednou z parlamentních stran.*

MB: Soudím, že vaše otázka je obrovsky těžká. Je možné, že kdyby byla zakázána, jako sama zakazovala, možná by se cosi změnilo. Jelikož komunistický režim zde trval dlouho a příznivců měl mnoho, bylo by to obtížné. Možná, že by to dopadlo stejně, jako to dopadá nyní. Dnes mladší lidé neusilují o její zakázání. Mnoho z nás cítí, že mít moc je obrovská věc.

MS: *Má to podobu opia.*

MB: Je to taková moc, kdy se rozhoduje, že ty zůstaneš na živu, a ty ne, je to obrovská věc. Spousta lidí po moci touží.

MS: *Myslíte si, nastane čas, že komunistická strana se stane součástí vládních struktur?*

MB: Ne, nedomnívám se, že k tomu dojde.

MS: *Zamýšlel jsem to tak, že vládu bude utvářet sociální demokracie a komunisté se sice nedostanou do Strakovy akademie, ale budou se nepřímo podílet na tom, co se ve Strakově akademii bude odehrávat.*

MB: Ne. Doufám, že ne. To se jednoduše nedá odestát. To nejde. V tomto ohledu se každý bojí, aby to nesklouzlo tam, kde to bylo.

MS: *Mohl jsem se setkat s postojem lidí, kteří říkali, že jsme v situaci, jako za minulého režimu v osmdesátých letech? Lidé nadávali, byli znechuceni, nevěřili tomu, co bylo z oficiálních kruhů hlášáno. Někteří lidé dosáhli toho stavu, jež nádherně charakterizoval Milouš Jakeš ve svém projevu na Červeném Hrádku, že strana působí jako „kůl v plotě“. Tato formulace se zapsala myslí lidí. Soudíte, že lidé, kteří nám vládnou, mají podobné směřování?*

MB: Vůči tomu nejsem ostře vyhraněn.

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

MB: Po roce jsem se stal konečně samostatným živnostníkem jako můj otec. Na tuto příležitost jsem

čekal 40 let. Obnovy demokratické politiky jsem se však neúčastnil.

MS: *Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?*

MB: Zúčastnil jsem se.

MS: *Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nezpůsobilo náhodou ono rozdělení možnost k eliminaci slovenského nacionalismu, což vedlo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému nalezení v Evropské unii?*

MB: Byl jsem zvyklý, že naše republika se skládá ze zemí Čechy, Morava, Slovensko a Podkarpatská Rus. Očekával jsem, že se do východní části podívám. Na Slovensko jsem jezdil. Rozdělení republiky mne nenadchlo. Domluvil se na tom Klaus a Mečiar. Lidu se nikdo z politiků neptal. Jsem rád, že se naše republiky setkaly v Evropské unii.

Dialog o transformaci v textilním průmyslu s Miloslavem Boreckým:

Dialog o obecných tématech byl natočen v neděli 1. května 2011 v odpoledních hodinách v prostorách bytu Miloslava Boreckého, Fügnerova ulice, Poděbrady.

MS: *Říkáte, že jezdíte 51 let do blízkého Nymburka.*

MB: Ano, ale nejprve bych rád zdůraznil, že jsem se vyučil u svého otce. V Poděbradech jsme měli dílny.

MS: *Zdědil jste řemeslo, jemuž jste věrný do dnešních dnů?*

MB: Mám syna, který pokračuje. Mohu vám říci, že za námi již nikdo nejde.

MS: *Čím to? Znamená to, že o řemeslo, které provádíte, není zájem? Kdo dnes dělá krejčího?*

MB: Je zájem a měli jsme obrovský zájem. V současné době, v době krize, to trochu pokleslo, ale jedná se o všeobecný jev. Hodně živnostníků a řemeslníků zavřelo své podniky. To proto, že to jednoduše nešlo.

MS: *Já jsem to nemyslel přímo na tuto dobu. Slova „za námi již nikdo nejde“ jsem si vysvětlil tak, že například vaši vnuci vás nenásledují. Být v současné době řemeslníkem je cosi „nedobrého“, co nemá dobrý zvuk, byť se říkalo, že řemeslo má zlaté dno.*

MB: Soudím, že to stále ve světě zvuk má a u nás to také mělo dobrý zvuk. Většina lidí byla zaměstnána ve službách. Za 40 let komunismu se to potlačilo. Propustili se lidé, kteří to dělali, měli návaznost na své předky.

MS: *To je logické. Ještě bych se v té minulosti pozastavit. V prostorách, kde žijete, byly dílny. To váš otec vybudoval v období první republiky?*

MB: Ano.

MS: *Můžeme říci, že schopný člověk se uměl prosadit. Nemusel žádat stát.*

MB: Ano, nemusel, aby mu stát pomohl, jako se to dělá dnes. Nikdo mu nic nikdy nedal. Jako v každé společnosti byli schopnější a méně schopnější.

MS: *K onomu rozlišení pomáhal trh, jenž dával prostor pro konkurenci.*

BM: Ta ostatně byla obrovská. Zde v Poděbradech bylo 25 samostatných krejčí.

MS: *Kde by se dnes krejčí v Poděbradech vzal? Možná se dají počítat na prstech jedné ruky.*

BM: Nejsou a nebudou.

MS: *Čím si vysvětlujete, že dříve lidé měli potřebu chodit ke krejčímu? Můžete odpovědět, že byla jiná doba.*

BM: To ano.

MS: *Možná lidé v minulosti dbali více na módu?*

BM: Máte pravdu. Lidé chodili dobře oblečení, což je vidět, když si člověk prohlídne obrázky z třicátých či dvacátých let od fotografů jako Vidlák, Farský, Mikšovský, kteří chodili do parku a fotografovali lázeňské hosty. Zde v Poděbradech kolonáda v sobotu, v neděli, ale i ve všední den byla naprosto plná, nabytá, ...

MS: *... a proto tam člověk zřejmě nedokázal jít v nějakém sportovním oděvu, jako tomu je dnes.*

BM: Lidé se snažili vkusně oblékat. Každý, i z dělníků, kteří nebyli bohatí, měl šaty, které mu jednou ušil krejčí, a ty používal. Uvedu vlastní zkušenost. Měl jsem zákazníka, který mi vykládal, že dnes nechodíme příliš dobře oblečení.

MS: *Nehledíme na to jako v první polovině dvacátého století.*

BM: Ano, zákazník byl několik let v Jižní Koreji. Říkal, že si neumím představit, jak dobře tam chodí lidé oblékání. Jedná se o lidi, kteří patří do úřadu, do řemesel.

MS: *Čím to, že minulý režim na to tolik nedbal?*

BM: Dbal na to, aby bílá košile a kravata nebyla dobrou známkou.

MS: *To znamená, že zde byla podporována dělnická uniforma. Proč je to dobré zmínit? Poděbrady jsou lázeňským městem. Když se člověk dívá na staré fotografie, oblek, kravata pro muže a slušivé šaty pro ženy byly samozřejmostí.*

BM: To ano.

MS: *Sám se člověk může přistihnout, že nechodí adekvátně oblečen. Můžeme říci, že dříve byli lidé nuceni, aby byli slušně oblékáni. Dnes imperativ slušného oblékání neexistuje. Minulý režim tomu nepřál, byla uniformita. Krejčí, kteří působili v minulém režimu, nemohli rozvinout své možnosti. Lidé díky tomu chodili oblečení tak, jak oblečení chodili. Stačilo, když člověk jel do západního světa, ba i do východního Německa a viděl rozdíl.*

BM: Souhlasím.

MS: *Rozdíl byl znát.*

BM: Přesně tak. Lidé nemuseli chodit tak dobře oblečení. Když jsem tehdy například přišel do spořitelny či do záložny, do banky, tamní pracovníci byli perfektně oblékáni. Poté přišel čas, kdy to neplatilo. Nyní se to vrací a je to správné.

MS: *Nu, ale mám spíše občas pocit, že mnozí lidé si to vykládají tak, že vše je možné.*

MB: Ano.

MS: *Zkrátka, lidé nerozlišují. I na mše člověk dochází v texaskách či jiném ležérním oblečku, než aby nosil košili s kravatou. Je dobré si uvědomit, že v minulé době byly oděvy společenské události, ne věci všední, ale sváteční. Více se to rozlišovalo. Dnes toto rozlišení padá.*

... Minulost profese ...

MS: *Říkal jste, že 51 let jezdíte z Poděbrad do blízkého Nymburka. Svou krejčovinu jste dělal bez přerušení?*

MB: Ano, bez přerušení. To, co jsem se naučil, praktikuji do dnešních dnů. Vyučil jsem se u otce. Tenkrát, když sem přišel, neměl nic, byl z velice chudé rodiny. Dříve tomu tak bylo. Když však dospěl, s partou stejně starých mladíků vzali boty přes ramena - tenkrát měl každý boty jenom jedny - a jeli do světa. Soudím, že neměli takové problémy. Můj otec se vyučil v Lipsku u velmi dobrých krejčích, pak i ve Francii.

MS: *Uměl váš otec dobře německy, když jel do zahraničí? Bylo to za Rakouska - Uherska.*

MB: Když jsem bral rozum, tak jsem zjistil, že otec se učil v Lipsku a tam také chodil do školy. Uměl perfektně německou gramatiku. Proti nám to byla síla. Sám jsem se německy trochu naučil, ovšem již žádnou další řeč.

MS: *Váš otec byl přinucen. Nejprve šel na zkušenou, naučil se způsoby, aby je mohl uplatnit ve své vlasti. Lidé, pokud chtěli něčeho dosáhnout, museli se vypracovat v zahraničí. Za minulého režimu to bylo nežádoucí.*

MB: Sám jsem o to usiloval, po válce, když se doba uvolnila, jsem chtěl jít na zkušenou do zahraničí. Měl jsem dokonce vyjednané místo ve Francii. Měl jsem sjednané i místo v Anglii, abych se naučil řeči a také jinou práci. Přišel však únor 1948. Také jsem musel na vojnu a byl konec, nikam mě nepustili.

MS: *Vše pro to, že se budovaly světlé zítřky. Šli jsme za Sovětským svazem, jelikož to byl náš vzor. Předpokládám, že to byl také konec vaší živnosti?*

MB: Ano, otci vše vzali i dům, v němž jsme bydleli. Následně onemocněl. V jeho živnosti dělalo přibližně 20 lidí a stav zaměstnanců kolísal. Má matka také byla švadlenou a zastávala post mistrové, na firmě spolupracovala. Já jsem se naučil jednat se zákazníky a také stříhat. Měl jsem všechny střihačské školy, které byly dostupné.

MS: *Co to znamená? Můžete to přiblížit?*

MB: Cílem je naučit se kreslit, stříhat. To normálně dělníci nedělají a neumí.

MS: *Vy jste tedy byl krejčí se vším všudy. Také jste měl bratra, avšak ten šel jinou cestou. Můžeme se domnívat, že jste měl převzít otcovu živnost?*

MB: Pouze já. Bratr o to nestál, vystudoval strojařinu na ČVUT. Živnost měla přejít na mě, stejně jako v ní pokračuje můj syn.

MS: *Ještě se vraťme do krizových let. To proto, že to byla velká čára přes rozpočet. Když si někdo budoval živnost během první republiky, musel podnikat podle předpisů. Zbohatlictví a podvody se netrpěly.*

... Řízení výroby ...

MB: Zdůraznil bych, že poté, co otci všechno vzali, vedl jsem jeho znárodněnou živnost, neb zde nebyl nikdo, kdo by lidem připravil práci. V roce 1960 mě odsud vyhodili a nesměl jsem se již vrátit. Byli to lidé ze Státní bezpečnosti. To proto, že jsem byl syn živnostníka. Uvolnilo se místo v Oděvní tvorbě v Nymburku a měl jsem možnost tam zasednout. Od té doby jsem v Nymburku, třebaže mi za rok ředitel volal, zdali bych šel zpět do Poděbrad. Zde se to rozpadalo, avšak v Nymburku jsem byl dostatečně spokojený. Měl jsem pod sebou 15 lidí, a poděbradskou provozovnu mi stejně přidělili. Poté mi dali ještě Pečky, a tak jsem pod sebou měl přibližně 30 lidí. Staral jsem se o všechny.

MS: *Lidé stejně museli využít vašich schopností. Bohužel jste musel být podržzen lidem, kteří měli stranický průkaz.*

MB: Bylo to zvláštní. Měl jsem pod sebou mnoho lidí, ale měl jsem plat nižší než uklízečka.

MS: *I takové praktiky byly uplatňovány? Vedl jste lidi, a přesto jste byl diskriminován?*

MB: Dával jsem lidem práci, jelikož beze mě by nedělali. Tenkrát se tak nemluvilo.

MS: *To je absurdní.*

MB: I moje účetní měla dvojnásobný plat jak já.

MS: *Jak to popisujete, musel jste cítit velkou nevoli, protože jste zažil ve vlastním životě vzpouru neschopných. Ač jste vedl podnik a dával jste lidem práci, byl jste nízce honorován.*

MB: Člověk byl zvyklý si dělat svou práci. Sám jsem byl zvyklý dělat hodně. Když vidíte bezvýchodnost, že se to zde nezmění – doba 40 let je dlouhou dobou.

MS: *Dvě generace a ještě před tím 6 či 7 let fašismu.*

MB: To jsem také zažil, jelikož jsem se v té době učil.

MS: *Člověk musel hodně zakusit a musel mít mnoho síly, aby přežil nástrahy doby.*

... Podoba oděvního průmyslu ...

MS: *Rád bych se zeptal, jak jste vnímal podobu oděvního průmyslu v minulé době? V šedesátých letech se zakládá Oděvní průmysl Prostějov, je to velká společnost, na niž byl v roce 2010 vyhlášen konkurz.*

MB: Sám s nimi trochu jednám.

MS: *Dobrá, ale jak jste vnímal vývoj módy? Je zřejmé, že móda na Západě a móda zde se lišily.*

MB: Snažili jsme se dost dohánět. Když je člověk dobře naučený, nemá obtíže, avšak obtíže s vyučením mají tam též. U nás před válkou a ty první roky nebyly žádné velké podniky, jako je

Prostějov. Nebyla zde sériová výroba. Živnostníci ubývali. Nakonec jsem zůstal v celých Poděbradech jen já. V Nymburku též. Byli tam krejčí, kteří měli ještě zaměstnance.

MS: *To bylo právě to, že neexistovala sériová výroba. Sám si pamatuji na vyprávění mé matky, že v minulosti se dokonce nechávaly šaty přešívát. Touto cestou se šetřilo, ovšem dnes je oblečení nadbytek. Krejčí byl dříve potřebný. Člověk měl jedny slavnostní šaty a ty s člověkem šly až do hrobu. Jak přemýšlíte o úbytku krejčích? Soudíte, že je to cosi logického? Do výroby oděvů se zařadily stroje, tím se práce zefektivnila. Jak se na to díváte? Lze říci, že vám, malým výrobcům, braly velké podniky práci?*

... Být vytlačen ...

MB: Jistě. Proto také živnosti, řemesla lidé opustili, jelikož byli vytlačeni. Dnes je to z tohoto úhlu pohledu ještě horší. To proto, že řemesla nemají patřičnou náplň, byť jsou potřeba. Když vám bude kapat kohoutek, potřebujete dvě ruce. Ty si nekoupíte za levné peníze u Vietnamců či někde, kde je začaly vyrábět na základě pásové výroby. Takové výrobky budou velmi levné, ...

MS: *... nebudou tak kvalitní jako u krejčího ...*

MB: ... a je to možné také díky používání levné pracovní síly. V tom to je. Nikdo by za malé peníze nedělal. Dnes pro velké anglické fabriky dělají černošky v Bangladéši. Podniky dodají stroje, svého mistra, materiál a levná pracovní síla to vyrobí. Na druhou stranu jsou velmi špatně placení.

MS: *Tam se nám objevuje problém „spravedlivé mzdy“, kdy lidé jsou daleko méně placeni ve srovnání s tím, kolik by byl nucen podnik zaplatit za pracovníka zaměstnaného v Evropě. Dobrá, je zřejmé, že přesun lidí v textilním průmyslu z Evropy a západního světa je přirozený proces. Na základě toho se krejčí se stali vzácnými. Jen málo lidí umí navrhnout oděv, nastříhat látku a také jednat se zákazníkem.*

MB: Ano, a také dělat kvalitní práci. Ona bude třeba. Například pro divadla, ...

MS: *... malosériovou produkci.*

MB: Ano, to nejde nakupovat velkosériově. To se musí dělat na míru.

MS: *Soudím, že se člověk i ochuzuje, když neví, z jakého materiálu je to uděláno, kdo to udělal, kde to bylo uděláno, za jakých podmínek.*

MB: Ano, kdo to dělal ...

MS: *Trochu to člověku připomíná švýcarské hodinky. Každý by měl usilovat, aby měl dobré šaty. Ne nadarmo se moudro o dobrých šatech dostalo i do písně. Jan Werich říká, že šaty dělají člověka.*

MB: Přesto si myslím, že zbylo dost lidí, kteří se musí dobře oblékat. Je také hodně lidí, kteří na to mají, kteří zaplatí cokoliv. Znam to ze své praxe. U mě byla mladá krejčová, která se zaměřovala na šití pánských sak. Stárnul jsem a ona se bála, že nebude mít práci. Odešla ke Knížeti do Prahy. Pamatuji si, že to bylo první krejčovství v republice. Jmenovalo se to Kníže a Podolská. Od té doby je tam 15 let.

MS: *To však hovoříte o současnosti.*

MB: Ano, paní dělá dobře. Mají vybranou klientelu. Mluvil jsem s ní, že přijedou dva šejkové, nechají si tam udělat každý 12 obleků a je jim úplně jedno, kolik budou platit.

MS: *Příklad, který uvádíte, je charakteristický pošetilostí. Někdo onu práci má.*

MB: *Sám dělám pro naše lidi.*

MS: *Pro lidi, kteří mají hluboko do kapsy?*

MB: *Ano, jsou lidé, kteří musí šetřit, není jim to úplně jedno.*

MS: *Vidíte, člověk by mohl říci, že v minulosti obchod vytvářel sociální vazby. Bylo to tím, že jste si nechal ušít oblek, nebo jste si šel nechat ušít obuv, proto se lidé znali. Dnes je vše otázkou čísel. Dříve to byla otázka konkrétních lidí majících jména. Lidé se znali. Člověk, jenž nosil šaty, je mohl patřičně oceňovat, vážit si jich. Takovému přístupu dnešní svět nepřeje. Stačí, když se podíváte do obchodů, jak jsou nabity jednotlivými oděvy, jak jsou ony oděvy levné, že to člověka vede k úvaze, zdali ten, kdo si je kupuje, si uvědomuje, jaká je za tím konkrétním výrobkem práce, co museli jednotliví zaměstnanci vykonat, aby to mělo přesnou formu.*

MB: *Ušít boty. To je stejné. V současnosti si boty může nechat udělat pouze člověk, jenž se nedívá na peníze jako šejkové, nebo si obleky jednoduše musí ...*

MS: *... nechávat přešít. Koupí levně a poté následují úpravy krejčího.*

MB: *I to děláme.*

... Ohlédnutí ...

MS: *Dobrá, když se zamyslíte nad minulostí, tím myslím i nad režimem, s nímž jsme se rozloučili v roce 1989, domníváte se, že oděvní průmysl byl na dostatečné výši? Ještě v devadesátých letech na Poděbradsku působily oděvní podniky, ale postupem času byly vytlačeny. Jak se na tuto skutečnost díváte? Sám jste říkal, že jako krejčí jste v Nymburku sám. O služby, které nabízíte, není přílišný zájem.*

MB: *Je to tím, že když si člověk rozmyslí, kolik stojí řemeslná práce a jestli si má koupit oděv ze sériové výroby. Například Prostějov dělal dobrou konfekci, ale tím způsobem dělají všechny fabriky na světě. To se nemění. Strojové vybavení, na kterém se pracuje, mají většinou shodné.*

MS: *Pouze se tam dá jiná značka.*

MB: *Pokud se zaměříme na oděvnictví, člověk například nemůže nosit jisté střihy, jelikož je urostlý. Série na takové lidi nepamatují, Nemohou se dělat v menších množstvích, ...*

MS: *... jelikož by se to jinak nevyplatilo.*

MB: *Proto se tam musí vyrábět více jak tisíc výrobků.*

MS: *Přispívá to k tomu, že je to anonymní výrobek.*

MB: *Ano, je člověk, jenž to nemůže nosit, a poté je další sorta lidí, kteří to nosit nechtějí a touží mít úplně něco jiného, ...*

MS: *... tedy cosi exkluzivního.*

MB: *Takových lidí ubylo během čtyřiceti let. Moc jich nepřibývá. Uvedu příklad: Přišel za mnou člověk, jemuž jsem upravoval tři značkové oděvy, za které dal asi 35 tisíc korun.*

MS: *Dohromady?*

MB: Pouze za jeden. To jsou běžné ceny značkových oděvů. Když je to značka, je to hodně drahé.

MS: *To uvažujete o oděvech značky Hugo Boss a jiných z této třídy oděvů?*

MB: Většinou šité z látky Dormeuil. Přišel mi zákazník, jemuž jsem ty úpravy dělal, a říkal, že mu nyní ve Španělsku nabízeli oblek za 85 tisíc: „Vážený zákazníku, za 85 tisíc to nekupte,“ přesto jej koupil. Jemu se to vejde do jeho rozpočtu. Takových lidí není tolik. To proto, že to není člověk, jenž zde dělá na stavbě.

MS: *Je zde nádherně vidět, že někdo nemá vůbec hluboko do kapsy a podle toho patřičně rozhazuje. Takovéto obleky vůbec nejsou obleky sériové?*

MB: Ne, rozhodně ne. I ten drahý oblek je z malé série. Nedá se říci, že je šitý na míru, jelikož se to musí upravovat. Ušil bych mu lepší, kvalitnější, i když strojově jsou dnes tak vybavené, že je to velmi kvalitně udělané. Za tu cenu bych mu udělal osm či deset obleků.

MS: *Je zřejmé, že lidé, kteří kupují takovéto oděvy, jsou pošetilí. Vychází ze stylu života.*

MB: To rozhodně.

MS: *Když mám zájem rozhazovat, tak jdu touto cestou.*

MB: Ten pán mi řekl, že je manažer u zahraniční společnosti.

MS: *Je vidět, že mnohým lidem peníze zmátly jejich mysl.*

MB: Musím se přiznat, že to nejsou moji běžní zákazníci.

MS: *Připomínáte, že hlavně děláte pro ty, kdo mají hlouběji do kapsy?*

MB: Ano, kteří jsou ve stejné úrovni jako ti, kterým jsme sloužili během první republiky.

... V kapitalismus a řemeslo ...

MS: *Dobrá, po roce 1989 jste se vrátil k řemeslu. Kde jste viděl přednosti českého oděvního průmyslu? Přišli sem zahraniční investoři. Společnost jako Oděvní průmysl Prostějov začal usilovat o nové zákazníky a zpočátku se jí to dařilo, ovšem v prvním desetiletí 21. století přišly komplikace a jim podlehla. Takových společností bylo více, například KRAS Brno, také výrobce pánských oděvů.*

MB: Také Oděva Trenčín.

MS: *Dobrá, to je Slovensko. Zkrátka Češi byli, co se týče oděvního průmyslu, na slušném místě. Nemělo se jít cestou mamutích podniků, jako byl OP Prostějov, ale raději jít cestou malých společností, které mohou lépe reagovat na potřeby trhu?*

MB: Ano, to říkáte správně. Tak se mělo postupovat, ovšem 40 let je znát. Nikdo to dělat tímto způsobem nesměl. Usiloval jsem o to, abych byl opět normálním krejčovským živnostníkem, jakých byly stovky po Evropě, stovky, tisíce ve světě. Po roce 1989 jsem počal dělat samostatně. Podmínky byly a jsou jiné.

MS: *Lidé mají možnost si nakoupit sériové výrobky, proto je daleko méně takových, co si dříve nechávali oděvy přešívát.*

MB: Je jich skutečně velmi málo. To proto, že se dělají levnější výrobky.

MS: Je nutné říci, že se do naší republiky také dováží obnošené zboží. I to může být považováno za konkurenta. Nesmíme zapomenout na Čínu a její produkci a také to, že v Čechách máme prodejce textilu vietnamského původu.

MB: Korea, Čína, Vietnam. Sám dělám několik let pro dva Vietnamce, kteří jsou na špičce, a zaštiťují svůj zdejší obchod. I takoví lidé žádají ode mne oděv. Také jsem měl jednoho, jenž přišel a nechal si udělat šaty, protože to tak řemeslně neumí jako my. V jejich vlasti je to nikdo nenaučil. To jsem se poté dozvěděl, že když si nechal udělat oblek, zkoušel ho, viděl, jak to dělám, když přišel domů, celý oblek na kusy rozpáral, udělal si stříhy. To proto, že to neuměl ustrihnout, tak ...

MS: ... si došel k vám. Vidíte, máte zákazníky, kteří jsou z obchodníků, kteří na českém trhu prodávají velmi levné zboží.

... Ochranařství ...

MS: Rád bych se zeptal, zdali si myslíte, že v počátcích trh nebyl dostatečně chráněn? Tím myslím to, že sem bylo dováženo zboží, které je tak levné, že ...

MB: ... mu jednoduše nemůžeme konkurovat. Takové výrobě se konkurovat nedá.

MS: Myslíte si, že je dobré, když stát chrání svá odvětví, v nichž pracuje nemalá část obyvatel, či lépe jak se díváte na státní intervence? Dříve se u nás dělaly oděvy. Dnes textilní průmysl slouží pro automobilový průmysl. To znamená, že místo oděvů dělají potahy. Možná je to již jiný druh produkce. Myslíte si, že stát by v tomto ohledu měl sehrávat nějakou roli? V minulém režimu bylo vše plánované, avšak po roce 1989 jsme se otevřeli světu a mnohde jsme byli papežštější než papež.

MB: S tímto postojem souhlasím.

MS: Prosazovala se teze, že „vše vyřeší trh“. To znamená, že nebyla určena přechodná období, než se subjekty dobře adaptují. Soudíte, že by stát a také svaz producentů oděvních výrobků v tomto ohledu měly sehrát svou roli?

MB: Myslím si, že v tom není průmysl. Je vidět, že ten na to také nestačil. Pamatuji si, že živnostníci a řemeslníci bývali spojeni, vytvářela se společenstva. To již dávno neexistuje, či jich je málo.

MS: Oborová sdružení existují. Na druhou stranu – jinak se sdružují společnosti, které mají silné postavení, například se jedná o automobilový průmysl než průmysl, který odumírá a ztrácí svou váhu.

... Obnovování odvětví ...

MS: Dotkněme se ještě jednou důležitého tématu, které nebylo patřičně zodpovězeno. Jak jste se díval na utváření, či lépe obnovování oděvního průmyslu v Československu a poté v Čechách? Důležitou roli také hrála výuka lidí, kteří v oděvním průmyslu pracovali?

MB: Soudil jsem, že to bude nesmírně obtížné, neboť že takový způsob, jakým jsme byli vyučeni my, už se zde nenachází. Když jsem začínal v podniku a také jsem v něm končil. Jednalo se o státní podnik služeb ... V Lysé nad Labem byla krajská oděvní škola. Tam začínali v oboru všichni hoši a děvčata. Oborů bylo několik. Například jsme měli 250 učednic. Dnes to klesá i učitelky z té školy musejí odejít. To proto, že na letošek jsou přihlášena tři děvčata z celého kraje, z toho dvě ze zvláštní školy, proto z toho nic nevzejde. Stejně to může být u zámečníků, kde je na celý kraj přihlášený jeden zámečník.

MS: *Narážíte na fakt, že lidé sice budou mít vysoké vzdělání, ovšem nebudou se moci postavit k řemeslu, ...*

MB: ... ke službám. Ano, ovšem je to též otázka výtěžku. To proto, že spousta našich dětí, naší mládeže již má maturitu, máme vysokoškoláky, máme právníky. Nemáme však lidé vyučené, lidé s řemeslem. Je to také možné díky tomu, že hladina výtěžku je u vysokoškoláků daleko vyšší. Nemohu přesvědčovat rodiče, že hoch či děvče budou po vyučení vydělávat velmi málo. Teprve po několikaleté praxi dosáhnou na slušný příjem. Věřím, že to tak bude, ...

MS: ... *ale začátky jsou vždy obtížné. Sám váš otec šel na vyučenou do Lipska, aby poznal, co je ve světě. Po těch zkušenostech, které tam nabyl, se opět vrátil zpět. Je otázkou, kde se stala chyba? Dříve bylo Československo oděvní mocností. Díky tomu zde zahraniční oděvní podniky nechávaly provádět své zakázky. Kde byla chyba, že najednou je tomu jinak? Bylo to tím, že lidé mají jiné preference, že se na krejčovinu nikdo nehlásí?*

MB: Nehlásí ... Je to tím, že minulý režim řekl, že nepotřebuje řemeslníky vychované tímto způsobem, že bude podporovat pouze průmysl, tedy velké podniky.

MS: *Jinými slovy ne jednotlivce, ale masu lidí.*

MB: Bylo to také dáno tím, že se preferovaly jiné obory, jako je hutnictví, hornictví. V těchto oborech si lidé vydělali více, ale ne každý může dělat hutníka či horníka nebo jiné těžké obory. Je nutné, aby někdo uměl spravit elektriku, přidělat vypínač.

MS: *To rozhodně. Je známo, že například v Americe jsou lidé také hodně specializovaní a ani si neumí vyměnit žárovku. To znamená, že při této pro nás banální operaci si musí volat specialistu.*

MB: Ano, tak tomu je.

... Možnosti ...

MS: *Soudíte, že chyba byla v minulém režimu? Právě po roce 1990 se otevřela možnost, aby lidé mohli odejít a založit si své životnosti, malé fabriky. Například v Prostějově se stal konkurentem tamního Oděvního průmyslu Prostějov pan Koutný.*

MB: Dokonce se s ním znám.

MS: *To byli lidé, kteří byli ochotni se oddělit a jít vlastní cestou. Je to podobné, jako v Praze byla založena česká společnost s italským názvem Pietro Filipi. To je společnost, která má malé série, ...*

MB: ... ovšem dělají to tím samým způsobem.

MS: *Právě že ne. Některé jejich výrobky jsou z Číny nebo ze zemí, které nabízejí levnou pracovní sílu. Zde se to vymyslí, ale poté se to nechá udělat právě v zahraničí. Jen zlomek výroby je z České republiky. Nesmíme opomenout na košilářskou společnost Joka. Také doplatila na velké série.*

MB: Přesto si některé malé společnosti vedou dobře.

MS: *Nezbývá než jít vlastní cestou, vytvářet malé série, inovovat. Lze říci, že když člověk prochází ulicemi staré Prahy, říká si, že čeští výrobci jsou vidět, ale jedině tehdy, když budou mít konkurenceschopné ceny. A také jejich obchody, v nichž se nabízí, budou zařízeny tak, aby člověk, jenž si tam kupuje, měl pocit, že kupuje něco hodnotného, ba význačného. Jinými slovy, atmosféra není jako v supermarketu, ale jako když si člověk kupuje šperk. Češi, pokud mají zájem uspět ve*

světě, musí jít jediné touto cestou.

MB: Také nevidím jiné východisko než toto, nicméně dvě generace jsou znát. Před rokem 1989 to lidé nemohli dělat, neboť viděli, že je to bezvýchodné, cítili marnost, že něco tak kvalitního stejně nebudou dělat. Po roce 1989 jsou výjimkou lidé, kteří se toho chopili a vedou si dobře. Co je špatné? Nejsme zvyklí na konkurenci. Za socialismu neexistovala.

MS: *Tam byla uniformita.*

MB: Dokonce vím, že komunisté říkali, že konkurence je škodlivá, což je nesmysl. I ti, kteří začali nyní, jsou schopni pracovat se zahraničními firmami. Všichni takového výsledku ale nedosáhli, jelikož jsme konkurenci během svého života nezažili.

MS: *Ano, ale je to také díky tomu, že jsou Češi „chráněni“ horami. Je nutné, aby šli přes hory a realizovali se v cizině. Naše hospodářství je dostatečně integrované, a to převážně na německou ekonomiku. Můžeme říci, že je jednoduché vyrobit, ale je velmi obtížné prodat.*

MB: To také říkám. Již není prvořadé vyrobit, což ale platilo celý náš život, ale prodat.

MS: *Když člověk něco udělá a ve skladech se mu budou kupit zásoby, prvotní je prodat, byť výrobky mohou mít prvořadou kvalitu. Člověk musí o místo pod sluncem neustále bojovat.*

MB: Lidé na Západě jsou v tom po generace vychováni. Ne všichni uspějí.

MS: *Lze se domnívat, že milým příkladem pro následování je Baťa. Usiloval o to, aby se z každého dělníka stal podnikatel a byl úspěšný. Baťa dbal na soutěž dílen. Shodou okolností se Baťa, po roce 1989 z části vrátil jako světový prodejce obuvi.*

... Budoucnost ...

MS: *Kdybychom měli rozhovor uzavřít, položil bych ještě otázku. Jak vidíte budoucnost českého oděvního průmyslu? Nebudeme dle vás pouze zemí, kde si etablované západní značky budou nechávat dělat výrobky, nebudeme odkázáni na práci ve mzdě? Oni nám zaplatí a my budeme dělat to, co se někde jinde vymyslelo?*

MB: Řekl bych, že ještě máme lidi, kteří by něco takového dokázali vymyslet. Přesto jich ubylo. Onen komunistický přerýv byl dlouhý. Jak jsem říkal, ani Číňané, ani Korejci, Vietnamci nemají lidi, kteří by dokázali vytvořit dobré výrobky, vymyslet je. Právě Číňané se nenamáhají, aby vymysleli nový automobil. Raději jej někde okopírují.

MS: *To je však cesta ke zkáze. Podle vás jediná možnost, jak se Češi mohou ve světě uplatnit, je, že musí využít tvůrčích schopností mozků, které zde jsou, a jediné tak se pokoušet utvářet dobré jméno České republiky v zahraničí. Kéž se daří vaše práce ...*